

УДК 341.222(478+478.9)

М. Ю. Черкес

ПРО МОЛДАВСЬКО-ПРИДНІСТРОВСЬКИЙ МИТНИЙ КОНФЛІКТ

Весною нинішнього року у взаєминах Молдавської Республіки, Придністровської молдавської республіки і України виник конфлікт, пов'язаний із змінами в практиці митного оформлення вантажів, прямуючих з Придністров'я. Суть цього конфлікту відома. У зв'язку з цим виникла необхідність дати оцінку подіям з погляду міжнародного права. Сюди неминуче приєдналися деякі інші питання права.

Вивчення документів приводить до таких висновків:

1. При обговоренні митного конфлікту незмінно присутнє питання про статус Придністровської Молдавської Республіки. Документи свідчать, що Молдавія (Республіка Молдова) до теперішнього часу не визначилася у своєму ставленні до Придністров'я, називаючи її «населені пункти лівобережжя Дністра» (у Законі Республіки Молдови від 22 липня 2005 року), хоча в самому законі вже присутня інша назва: «автономно-територіальне утворення з особливим правовим статусом» (ст. 3 (1)). В іншому нормативному акті є інше визначення – «Придністровський регіон» тощо.

З цього видно, що в Молдавії старанно уникають називати Придністров'я державою. При цьому постійно підкреслюється її невизнаний статус. Але невизнаним може бути тільки держава «Населені пункти лівобережжя Дністра» або «автономно-територіальне утворення з особливим правовим статусом», так само як і просто «Регіон» невизнаним або, навпаки, визнаним бути не може. Цей статус властивий тільки державі.

Отже, Придністровська Молдавська Республіка – держава.

2. Разом з тим це дійсно невизнана держава. Але міжнародне право виходить з того, що питання про визнання або невизнання держави є питання не правове, а політичне, і на статус держави як суб'єкта міжнародного права не впливає. Як правило, питання про визнання використовують для чинення політичного тиску на нову державу.

Інститут міжнародного права на 40-й сесії в 1936 році прийняв резолюцію, в якій так визначив суть визнання: «Визнання нової держави є вільним актом, шляхом якого одна або декілька держав констатують існування на певній території людського суспільства, організованого в політичному відношенні... і внаслідок цього заявляють про свою волю розглядати його як члена міжнародних відносин». Раніше, в 1933 році, цей самий Інститут констатував, що «політичне існування держави не залежить від її визнання іншими державами. Навіть до визнання держава має право захищати свою цілісність і незалежність».

Внаслідок чого слід вважати, що на долю митного конфлікту питання про визнання ПМР не має значення.

3. Не можна не враховувати, що ПМР перебуває в особливих відносинах з Республікою Молдовою. Це визначається не тільки тим, що ПМР виділилася

зі складу Республіки Молдови, хоча суть цього процесу підлягає окремій правовій оцінці, зокрема з погляду озброєного протистояння Молдови і ПМР, яке в деяких випадках розглядалося як боротьба за самовизначення.

Головним тут є те, що, як вказано в одному з прикладених документів, Молдова і ПМР перебуває у стані «перманентного переговорного процесу». Результати цього процесу сторони оформляють «меморандумами», «протоколами» та ін. Але відповідно до пп. «а» п.1 ст. 2 Віденської конвенції, ці документи незалежно від найменування є міжнародними договорами [1]. Цей факт рівнозначний визнанню Молдавією (Республікою Молдовою) ПМР як рівного суб'єкта переговорного процесу і одночасно – як суб'єкта міжнародного права, і розмови про невизнану республіку в даному разі позбавлені підстав.

Одночасно слід підкреслити, що на договори між ПМР і Молдавією поширюються всі норми і правила, що стосуються міжнародних договорів, зокрема один із основних принципів міжнародного права, і що містяться одночасно у ст. 26 Віденської конвенції про право міжнародних договорів – *Pacta sunt servanda*, що означає що кожен чинний договір обов'язковий для його учасників і повинен ними сумлінно виконуватися. Держава зобов'язана утримуватися від дій, які б позбавили договір його об'єкта і мети (ст. 18 Віденської конвенції про право міжнародних договорів).

Серед прикладених документів найбільш важливе значення з погляду правового вирішення митної суперечки, мають ті, в яких ПМР і Республіці Молдові визначили правила митного оформлення перетину товарів і транспортних засобів через кордон ПМР і суміжних держав. Зокрема, йдеться про Протокольне рішення з вирішення виниклих проблем у сфері діяльності митних служб Республіки Молдови і Придністров'я від 7 лютого 1996 року, затвердженого Президентом Молдови М. Снегуром, і І. Смирновим, Президентом Придністров'я.

Відповідно до п. 3 цього Рішення, з 10 березня 1996 року митні органи Придністровського регіону здійснюють оформлення в митному відношенні вантажів, прямуючих з Придністров'я, печатками і штампами нового зразка – «Республіка Молдова. Придністров'я. Тираспольська митниця» – з правом митного оформлення всіх вантажів Придністров'я. З урахуванням вищенаведених положень і ст. 2 Віденської конвенції «Про право міжнародних договорів» протокольне рішення від 7 лютого 1996 р. є міжнародним договором з митних питань між Придністров'ям і Республікою Молдовою.

Як згадувалося, кожен чинний договір обов'язковий для його учасників і повинен ними сумлінно дотримуватися. Учасник не може посилатися на положення свого внутрішнього права як виправдання для невиконання ними договору [2]. Тим часом, за домовленістю між керівниками органів виконавчої влади України і Молдови, з 1 березня 2006 року умови Протокольного рішення були замінені іншими умовами, за участю інших суб'єктів міжнародного права, тобто в даному разі за участю України, відповідно до яких переміщення товарів і транспортних засобів через українсько-придністровський кордон може відбуватися лише за умови митного оформлення митними органами

Республіки Молдови. Тим самим Протокольне рішення від 7 лютого 1996 р. було відмінене, хоча в жодному документі про це прямо не сказано.

Таке рішення суперечить не тільки згаданим положенням Віденської конвенції про право міжнародних договорів, але і Закону Республіки Молдови «Про основні положення правового статусу населених пунктів лівобережжя Дністра (Придністров'я)» від 22 липня 2005 року, зокрема ст. 8, яка встановлює: «Придністров'я на користь всього населення самостійно вирішує питання правового, економічного і соціального розвитку, віднесені до його ведення Конституцією і іншими законами Республіки Молдови і законодавством Придністров'я», а також ст. 9 цього самого Закону: «Придністров'я має право встановлювати і підтримувати зовнішні контакти в економічній, науково-технічній, гуманітарній сферах у порядку, передбаченому законодавством Молдови».

Це рішення суперечить також ст. 3 Меморандуму про основи нормалізації відносин між Республікою Молдовою і Придністров'ям від 8 травня 1997 року, яка повторно підтверджує, що «Придністров'я має право самостійно встановлювати і підтримувати міжнародні контакти в економічній, науково-технічній і культурній сферах, а в інших сферах – за згодою сторін». Цей Меморандум був підписаний Президентом Молдови і Придністров'я за участю представників РФ, України і Голови ОБСЄ.

Не ускладнюючи цю інформацію зайвими деталями, слід констатувати, що дії Республіки Молдови є грубим порушенням норм міжнародного права, внутрішнього законодавства Республіки Молдови і міжнародних зобов'язань цієї держави, що тягнуть міжнародно-правову відповідальність.

Література

1. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г.
2. Венская конвенция о праве международных договоров: Комментарий. – М.: Юрид. лит., 1997.

УДК 341.123

Ю. В. Чайковський

СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Стан міжнародної безпеки – і глобальної і регіональної – вирішальною мірою залежить від політичної структури світу, тобто від того, як у ньому розподіляється політична влада, хто визначає «правила гри», чий інтерес переважають, хто здійснює політичну гегемонію. Це істотно впливає на джерела, зміст, характер суперечностей і конфліктів, на можливості, шляхи і способи врегулювання конфліктів, а також на міжнародне право як систему вирішення цих суперечностей і конфліктів.

Вивчення глобально-масштабних процесів екологічного, економічного, демографічного характеру приводить до усвідомлення необхідності моделювання